

Cvičení

1. Určete slovní druhy.

Každou chvíli zjistil, že chlapci podnikli něco bez něho, že ho zapomněli na něco upozornit, že mají hesla, na jejichž smysl přišel vždycky poslední.
V posledních dnech měla příliš mnoho zážitků a teď se cítila tak šťastná, vzrušená i unavená, že vůbec nebyla schopná myslet.

2. Kterými slovními druhy mohou být uvedené tvary, uveďte příklady ve větách.

pokladní
ráno
má
kolem
hnát
ale

3. Určete slovesné tvary (jednoduché, složené).

uložil jsem
začala mluvit
chtěl jsem se podívat
budu spát
(chlapec) byl pochválen
učeš se
byli bychom odešli
(báseň) se vytiskla

4. Charakterizujte hláskové alternace v tvarotvorném základu slova.

domu – dům
péci – peče
švagr – švagře
lhát – lžu
vrah – vrazi
oko – oči
vejce – vajec
léto – let

5. Určete tvarotvorný základ a tvarotvorný formant slov.

rybka
drahokamy
hoši
číslo
ruce

(o) filozóziích
havran
soudcové
radost
starý
čerti
člověče

6. Určete gramatické číslo u uvedených substantiv.

Vzduch, palivo, kalhoty, mládež, Vánoce, vesmír, Beskydy, kamení, révoví, cigarety, padesátiny, hmyz, plavky, panstvo, housle, učivo, lid, oči, uši.

7. Zapište tvary instrumentálu plurálu.

ty tvé hnědé oči
obě mé ruce
obě její zlomené nohy
čtyři oči
dvě dlouhé paže

Pavlova rozbitá kolena
tři nohy stolu
tachometr s ručičkou
tytéž uši
otcova mohutná ramena

8. Doplněte správné tvary dativu nebo lokálu singuláru.

dej to (pan Zdeněk Novák)
mluvil o (Eda Svoboda)
řekněte vše (pan inženýr Petr Zavadil)
zavolej zítra (Tomáš)
zmínil se o svém (učitel Vojtěch Mikovec)
poslal dopis (pan správce Ota Potměšil)
učili se o (Jan Amos Komenský)
předal listiny (prezident Václav Havel)
přišel ke svému (bratr Vláďa Procházka)
diskutovali o (Jan Evangelista Purkyně)
prodal auto (kolega Dítě, Poupě)

9. Utvořte správné tvary nominativu plurálu.

bratr Čapek	Čech	matematik
Ital	invalida	husita
klokan	demokrat	vejtaha
datel	Brňan	komunista
ekonom	Chetita	Asiat
filozof	ostrovan	Ir
despota	učitel	host
asketa	vlk	Pepíček

Rus	žurnalista	Španěl
Azték	historik	bandita

10. Uved'te spisovné tvary lokálu plurálu. Odvod'te z tvarů pravidlo pro užití jednotlivých koncovek *-ích, -ech, -ách*.

lékař
Arab
Belgičan
zeť
černoch
koloušek
Mikuláš
papež
stávkokaz
študák
šerif
vorvaň
Němec
rorýs
hráč
Francouz
fyzik
biolog
holoubek

11. Zapište nepravidelnosti ve skloňování životných i neživotných podstatných jmen rodu mužského.

člověk					
host					
bratr					
kněz					
kůň					
den					
korál					
mikrob					
Hradčany					
Vánoce					
Velikonoce					

12. Napište tvary genitivu v čísle jednotném či množném:

skica (j.č.) jóga (j.č.)
archa (j.č.) sója (j.č.)
idea (j.č.) Troja (j.č.)

ovce (mn.č.)
chvíle (mn.č.)

košile (mn.č.)
lžice (mn.č.)

definice (mn.č.)
jeskyně (mn.č.)

expozice (mn.č.)
hospodyně (mn.č.)

13. Doplňte tvary genitivu:

Přijíždím z ...

Břeclav

Čáslav

Hranice

Nusle

Krkonoše

Postupim

Chrudim

Budějovice

Tatry

Boleslav

Vítkovice

Beskydy

14. Převeďte do správného tvaru substantiva *ruce, nohy*.

Po sportovním zápasu si potřásají (ruka) _____ poražení s vítězi. Vzepřel se o zem (obě ruce) _____. Kontrola se nám vymkla z (ruce) _____. Skočil do toho (rovné nohy) _____. Stáli se (založené ruce) _____. Měl špínu na (obě dvě ruce) _____. Holčička radostně tleskala (ruce, ručičky) _____. Stůl stál na čtyřech (nohy) _____. Indové nás vítali se (sepjaté ruce) _____.

15. Slova v závorkách převeďte do správných tvarů a určete jejich vzor.

Vítr se proháněl po (strniska) _____. Už se nezmiňuj o těch (psiska) _____. V obou (stanoviska) _____ byly nepatrné rozdíly. Potřebovali bychom více (hřiště) _____. Archeologové odkryli několik středověkých (naleziště) _____. V Brně je stále mnoho (staveniště) _____. Z vyfouknutého (vejce) _____ vyrobíme kraslici. Babička nám vždy přinesla misku čerstvých (vejce) _____. Cestovali jsme po českých (městečka) _____. Umíš to vyjádřit v (procenta) _____? Na nedělních (korza) _____ bývalo mnoho lidí. Král snil o třech zlatých (jablko) _____. Lupič udeřil napadeného tupým předmětem do (záda) _____. Ke (dvířka) _____ byla připevněna závora. Rádi se zbavíme svého (břemeno) _____. Na (temeno) _____ hlavy měl bouli. Všechno leží na jeho (bedra) _____. Utvořte správný pád těchto podstatných (jména) _____.

16. Uveďte správné tvary podstatných jmen *oko, ucho, koleno, rameno*. Mají uvedená substantiva stejný rod v čísle jednotném i množném?

Zatmělo se jí před (oči) _____ v (oči) _____. Všechno se odehrálo před (naše oči) _____. Chtěl bych s tebou mluvit mezi (čtyři oči) _____. Dítě lezlo po

(kolena, kolínka) _____. Na (ramena) _____ nesl celou váhu nákladu. Na (obě ramena) _____ vah visely misky se závažím. Půjdu za tebou třeba po (kolena) _____. Hučelo mu v (uši) _____. Ten hrnec má dvě (ucho) _____. Máš na punčoše (oko) _____. Myslivec objevil v lese pytlácká (oko) _____.

Adjektiva

1. Určete druh skloňování adjektiv (jmenné, složené, smíšené).

Laskav, hravý, pamětliv, nemocný, liščí, lila (odstín), sestřin, roven, fér (jednání), včerejší, Havlíčkův, Jitčín.

2. Utvořte druhý stupeň přídavných jmen (pokud je to možné).

Blízký, břitký, český, daleký, hebký, hezký, hladký, hluboký, kluzký, krátký, krotký, křehký, lehký, lidský, měkký, mělký, nízký, prudký, tenký, trpký, úzký, vysoký, drahý, hluchý, jednoduchý, hnědý, hustý, chudý, krutý, dobrý, tmavý, zlý, tvrdý, plachý, tichý, bílý, slibný.

3. Od následujících jmen utvořte sufixy *-ský/-ští* adjektiva v tvarech nominativu singuláru i plurálu.

Ostrava	Malta	Sicílie
Třebíč	Brandýs	Tunis
Oděsa	Aljaška	Krkonoše
Nové Město	Bzenec	Hradiště
Praha	Kroměříž	Brno
Slezsko	Zábřeh	Hradec